

Mål och riktlinjer för Söderhamns kommuns minoritetsarbete

Beslutat av Kommunfullmäktige 2022-12-19 § 291	Gäller för Samtliga nämnder och styrelser inom Söderhamns kommun
Revideringshistorik	Rättslig eller annan grund: Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk
Ersätter	Dokumentägare Sektorchef styrning och stöd
Nästa revidering Oktober 2024	Dokumentansvarig Samordnare strategi och utveckling

1. Inledning

Detta styrdokument ger en introduktion till nationella minoriteter och minoritetsspråk i Sverige samt de åtaganden och lagar som reglerar de rättigheter som nationella minoriteter och minoritetsspråkens språkbärare har.

Vidare beskriver riktlinjerna kommunernas skyldigheter utifrån lagstiftning samt mål och riktlinjer för hur Söderhamns kommun ska leva upp till lagstiftningen.

Bakgrund

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk stiftades i syfte att stärka nationella minoriteters rättigheter att använda sitt språk och utöva sin kultur. Detta i enlighet med Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3).

Ramkonventionen innehåller bestämmelser som garanterar nationella minoriteter en rad mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, till exempel skydd från diskriminering samt åsikts- och yttrandefrihet på det egna språket. Syftet med den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk är att skydda Europas kulturella mångfald.

Sveriges riksdag har beslutat att de kriterier utifrån vilka de nationella minoriteterna utses är följande:

1. Vara en grupp med uttalad samhörighet som går att urskilja från den övriga befolkningen.
2. Ha en religiös, språklig och/eller kulturell särart som den inte delar med andra.
3. Ha en uttalad vilja att behålla sin identitet.
4. Ha historiska eller långvariga band med Sverige

Minoritetslagen stiftar grundläggande rättigheter för judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Syfte

Att upprätta riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet är att svara mot de skyldigheter som lagstiftningen garanterar för nationella minoriteter. Syftet med riktlinjerna är också att definiera hur Söderhamns kommun ska arbeta för nationella minoriteters rättigheter samt hur ansvaret är fördelat. Ett minoritetspolitiskt arbete bidrar till att uppfylla Söderhamns kommuns värdegrund om medborgarfokus, engagemang och tillit.

Mål

Söderhamns kommuns mål för det minoritetspolitiska arbete är detsamma som den nationella minoritetspolitikens mål, det vill säga ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjlighet till inflytande samt stödja minoritetsspråken så att de hålls levande.

FN-ramverket Agenda 30 och de globala målen för hållbar utveckling innehåller 17 mål för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. De nationella minoriteterna har exempelvis koppling till mål fyra om god utbildning för alla och till mål tio om minskad ojämlikhet. Att arbeta för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter är ett led i att uppfylla de globala målen i Agenda 30.

2. Rättigheter och lagstöd

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk belyser fem rättighetsområden, dessa är allmänna bestämmelser för myndigheter oberoende av om myndigheten är ett förvaltningsområde eller inte.

1. Information om rättigheter.
2. Skydda och främja minoriteters språk och kultur.
3. Ge minoriteter inflytande i frågor som rör dem.
4. Användning av minoritetsspråk i myndighetskontakter.
5. Äldreomsorg på minoritetsspråk.

För att ytterligare stärka minoriteternas rättigheter trädde ett antal ändringar av lagen i kraft 2019. En av dessa ändringar är den nya 5 b § som anger att kommuner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

I Sverige tillämpas principen om självidentifikation för att avgöra vem som ingår i en nationell minoritet. Det är upp till varje enskild person att avgöra om hen anser sig tillhöra en nationell minoritetsgrupp. Ingen annan har rätt att hindra, påtvinga eller ställa krav på att hen ska styrka sin tillhörighet.

Rättigheterna finns även återgivna i ett antal lagar:

- Enligt diskrimineringslagen (2008:567) är det förbjudet att missgynna någon på grund av etnisk tillhörighet.
- Språklagen (2009:600) anger vilka de nationella minoritetsspråken är och att det allmänna har ett särskilt ansvar att skydda och främja dessa språk.
- Skollagen (2010:800) och respektive läroplan beskriver elevers rättighet till modersmålsundervisning och modersmålsstöd i de nationella minoritetsspråken.

- Socialtjänstlagen (2001:453) anger att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskap i de nationella minoritetsspråken där det behövs i omvårdnad av äldre människor.
- I bibliotekslagen (2013:801) anges att bibliotek ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

3. Finskt förvaltningsområde

I Sverige finns förvaltningsområden för minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska. Utöver de rättigheter som omfattar samtliga nationella minoriteter utökas i ett förvaltningsområde myndighetens skyldigheter gentemot den aktuella minoriteten.

Söderhamns kommun är genom ett särskilt regeringsbeslut 2018 förvaltningsområde för finska enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

I en kommun som ingår i finskt förvaltningsområde ska den sverigefinska minoriteten kunna använda sitt språk i kontakt med myndigheter, både muntligen och skriftligen. Kommunen ska även kunna erbjuda barn- och äldreomsorg på finska. Vidare ska kommunen tillgodose den sverigefinska minoritetens möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med minoriteten. Detta gäller även barn och ungas rätt till inflytande.

Staten avsätter medel till stöd för kommunerna i arbetet med att uppfylla ansvaret. Storleken på statsbidraget är baserat på antalet invånare i kommunen. Statsbidraget ska användas till merkostnader som uppkommer med anledning av nationella minoriteters rättigheter enligt lagen.

Möjliga användningsområden för statsbidraget är exempelvis informationsinsatser och översättningar, kultur- och språkfrämjande insatser, kartläggning, synliggörande av den sverigefinska minoriteten och finska språket, inköp av litteratur och pedagogiskt material, personalkostnader, samråd med minoriteten och utveckling av aktivitetsplan.

4. Riktlinjer

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att samordna och följa upp kommunens minoritetspolitiska arbete.

Kommunstyrelsen ansvarar för att samråd sker kontinuerligt och minst en gång per år med de nationella minoriteterna.

Samråden ska vara öppna och deltagare behöver inte vara anslutna till någon förening för att få delta. Ordföranden för samrådet beslutar om dagordning för samråd och tar initiativ till att bjuda in verksamhetsansvariga.

En tjänst på 50 % om samordnare för finskt förvaltningsområde ska finansieras via statsbidraget. Förutom finskt förvaltningsområde ingår samordning för nationella minoriteter i tjänsten. Samordnarens uppdrag är att handlägga ärenden, stötta de berörda sektorerna i arbetet inom finskt förvaltningsområde samt vara kommunens kontaktperson för nationella minoritetsfrågor.

Kommunstyrelsen, kultur- och samhällsservicenämnden, barn- och utbildningsnämnden samt omvårdnadsnämnden har i uppdrag att ansvara för de åtgärder som krävs för att kommunens skyldigheter uppfylls.

Sektorernas aktiviteter för att uppfylla lagens krav ska genomföras med befintliga resurser eller med stöd av statsbidrag.

Sektorerna ska till samordnaren för finskt förvaltningsområde rapportera vad som gjorts och hur medlen använts i samband med del- och helårsbokslut. Samordnaren sammanställer och återrapporterar därefter till kommunstyrelsen samt uppföljande myndighet, Länsstyrelsen i Stockholms län.

Kultur- och samhällsservicenämnden svarar för att de nationella minoriteternas kultur och språk integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i bibliotekets utbud av litteratur, tidskrifter och annan media samt i teaterutbud och utställningar.

Barn- och utbildningsnämnden svarar för att tillhandahålla förskola helt eller till väsentlig del på finska och tillfråga vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn om de önskar plats i en förskola som drivs helt eller till väsentlig del på finska. Vidare ska dialog föras med minoriteten om modersmålsstöd i förskolan och modersmålsundervisning i finska.

Omvårdnadsnämnden svarar för att informera den som ansöker om bistånd om möjligheten till service och omvårdnad på finska, samt att erbjuda äldreomsorg helt eller till väsentlig del på finska för den som begär det. Nämnden ska inom ramen för äldreomsorg på finska beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet genom att erbjuda aktiviteter på finska.

Kommunstyrelsen svarar för att samordna arbetet utifrån riktlinjerna och uppföljning av dessa, att anställa en samordnare, att hålla öppna samråd, samverkansgrupper, planering och genomförande av aktiviteter inom finskt förvaltningsområde samt handläggning och redovisning av statsbidrag.

Kommunstyrelsen svarar för att informera minoriteten om deras rättigheter och kommunens ansvar, att övergripande information och marknadsföring angående förvaltningsområde, både internt och externt, finns tillgänglig via hemsidan.

Kommunens personal ska känna till gällande lagstiftning, arbetet med de nationella minoriteterna och det förstärkta skyddet för den sverigefinska minoriteten. Kartläggning av personalens kunskaper i finska samt medborgarnas behov av service bör göras kontinuerligt.

Föreningar och organisationer verksamma i Söderhamns kommun ges möjlighet att söka bidrag från statsbidraget för projekt eller aktiviteter som ryms inom ramen för finskt förvaltningsområde. Ansökan om bidrag stöds utifrån Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Ansökningar behandlas vid fyra tillfällen under året och ansökningsdatumen är 31 januari, 31 mars, 31 augusti och 31 oktober. Ansökningen ska ske genom kommunens e-tjänst och uppfylla de efterfrågade kriterierna som framgår i ansökningsförfarandet. Kommunstyrelsen beslutar om bidraget.